

Druhá medzinárodná konferencia o výžive (FAO, WHO)

Rím, 19. – 21. november 2014

Rímska deklarácia o výžive

Vítajúc účasť hláv štátov a vlád a ďalších hostí na vysokej úrovni;

1. My, ministri a zástupcovia členských štátov Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) a Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), ktorí sme sa stretli na Druhej medzinárodnej konferencii o výžive s konaním od 19. do 21. novembra 2014, ktorú spoločne organizujú FAO a WHO na účel riešenia výziev, ktoré predstavuje nedostatočná výživa vo všetkých svojich podobách a nájdenia možností ich riešenia počas najbližších desiatok rokov.
2. Opätovne potvrdzujúc záväzky prijaté na Prvej konferencii o výžive v roku 1992 a na Svetových samitoch o výžive v rokoch 1996 a 2002 a na Svetovom samite o potravinovej bezpečnosti v roku 2009, ako aj v rámci relevantných medzinárodných cieľov a akčných plánov, vrátane Globálnych cieľov Svetovej zdravotníckej organizácie pre oblasť výživy do roku 2025 a Celosvetového akčného plánu Svetovej zdravotníckej organizácie na prevenciu a kontrolu neprenosných ochorení pre roky 2013 – 2020.
3. Opätovne potvrdzujúc práva každého človeka na prístup k bezpečným, dostatočným a výživným potravinám v súlade s právom na dostatok jedla a so základným právom každého človeka netrpieť hladom v súlade s Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a v súlade s ďalšími relevantnými nástrojmi Organizácie spojených národov.

Mnohoraké výzvy vyplývajúce z nedostatočnej výživy pre inkluzívny a trvalo udržateľný rozvoj a pre zdravie

4. Potvrdzujeme, že nedostatočná výživa vo všetkých svojich podobách, vrátane podvýživy, nedostatku mikronutričných prvkov, nadváhy a obezity predstavuje okrem negatívneho vplyvu na zdravie a blahobyt človeka v dôsledku svojho nepriaznivého dosahu na fyzický a kognitívny rozvoj človeka, poškodzovania imunitného systému, zvyšovania náchylnosti na prenosné a neprenosné ochorenia, obmedzovania dosiahnutia ľudského potenciálu a znižovania produktivity, aj mimoriadnu záťaž v podobe negatívnych sociálnych a ekonomických dôsledkov pre jednotlivcov, rodiny, spoločenstvá a štáty.
5. Uvedomujeme si zložitý a mnohorozmerný charakter hlavných príčin nedostatočnej výživy a faktorov, ktoré k nej vedú:
  - a) Chudoba, zaostávanie vo vývoji a nízke spoločenské a ekonomické postavenie sú hlavné faktory, prispievajúce k nesprávnej výžive v mestských aj vidieckych oblastiach;
  - b) Trvalý nedostatok prístupu k dostatočným potravinám, ktoré by boli primerané z hľadiska množstva aj kvality v súlade s presvedčením, kultúrou, tradíciami, stravovacími návykmi a preferenciami osôb v súlade s vnútroštátnymi a medzinárodnými právnymi predpismi a záväzkami.
  - c) Nedostatočnú výživu často zhoršujú aj nevhodné postupy pri výžive dojčiat a malých detí a pri starostlivosti o ne, zlé hygienické podmienky, slabý prístup ku vzdelaniu, kvalitným systémom zdravotnej starostlivosti a pitnej vode, infekcie prenášané jedlom

a zamorenie parazitmi, príjem škodlivých hladín kontaminujúcich látok v dôsledku nebezpečných potravín, a to od ich produkcie až po ich konzumáciu.

- d) Nesmierne výzvy pre bezpečnosť potravín a výživu predstavujú epidémie, ako sú ochorenie na vírus ebola (EVD)
6. Uznávame, že vo väčšine krajín existuje vedľa seba viacero podôb nedostatočnej výživy; hoci rizikám súvisiacim s výživou sú vystavené všetky sociálnoekonomické skupiny, medzi krajinami i v rámci jednotlivých krajín existujú veľké rozdiely v celkovom stave výživy, vystavení rizikám a dostatočnosti energie prijímanej z potravy.
  7. Uvedomujeme si, že určité spoločenské aj ekonomické zmeny a zmeny v životnom prostredí môžu mať dosah na modely stravovania a fyzickej aktivity, čo vedie k väčšej náchylnosti na vznik obezity a nenákazlivých ochorení v dôsledku čoraz sedavejšieho spôsobu života a príjmu potravín s vysokým obsahom tukov, najmä nasýtených trans-mastných kyselín, cukrov a soli/sodíka.
  8. Uvedomujeme si potrebu zaoberať sa dosahom klimatických zmien a ďalších faktorov na bezpečnosť potravín a výživu, najmä na množstvo, kvalitu a rozmanitosť vyrábaných potravín a prijať primerané kroky namierené na riešenie nepriaznivých vplyvov.
  9. Uvedomujeme si, že konflikt spoločne so situáciou, ktorá nastáva po ňom, humanitárne a dlhotrvajúce krízy, zahrňujú najmä suchá, záplavy a premeny krajiny na púšť spoločne s pandémiami ohrozujú bezpečnosť potravín a výživu.
  10. Uznávame, že pre súčasné potravinové systémy je čoraz ťažšie poskytovať primerané, rôznorodé potraviny bohaté na výživné látky pre všetkých a prispievať tak k zdravej výžive, čo je okrem iného spôsobené obmedzeniami v dôsledku nedostatku zdrojov a zhoršovaniu životného prostredia, ako aj v dôsledku trvalo neudržateľného spôsobu produkcie a konzumácie, strát potravín i plytvania nimi a nevyváženej distribúcie.
  11. Uznávame, že kľúčovým prvkom pri dosahovaní potravinovej bezpečnosti je obchod, a že obchodné politiky by mali viesť cestou spravodlivého a trhovo orientovaného svetového obchodného systému k podporovaniu potravinovej bezpečnosti; a opätovne potvrdzujeme potrebu zdržiavania sa jednostranných opatrení ktoré by neboli v súlade s medzinárodným právom, vrátane Charty OSN a ktoré by ohrozovali potravinovú bezpečnosť a výživu tak, ako je uvedené v Rímskej deklarácii z roku 1996.
  12. S hlbokým znepokojením berieme na vedomie, že napriek významnému pokroku, ktorý sa dosahuje v mnohých krajinách, sa v posledných desaťročiach zaznamenal len nepatrný a nerovnomerný pokrok pri znižovaní podvýživy a z odhadovaných čísiel vyplýva, že:
    - a) výskyt podvýživy mierne poklesol, pričom absolútne čísla sú i naďalej neprijateľne vysoké a odhaduje sa, že v období rokov 2012 – 2014 trpelo chronickým hladom 805 miliónov ľudí;
    - b) výskyt chronickej podvýživy prejavujúcej sa zakrpatením rastu poklesol, no v roku 2013 sa ešte stále týkal 161 milióna detí vo veku do piatich rokov, zatiaľ čo na akútnu podvýživu (chradnutie) trpelo 51 miliónov detí vo veku do päť rokov;
    - c) podvýživa tvorila hlavnú základnú príčinu úmrtia detí vo veku do piatich rokov života a podpísala sa pod 45% všetkých úmrtí detí vo veku do piatich rokov;
    - d) na nedostatok mikronutričných prvkov trpia viac ako dve miliardy ľudí, ktorým okrem iných chýbajú najmä vitamín A, jód, železo a zinok;

- e) vo všetkých oblastiach dochádza k rapídne mu zvyšovaniu nadváhy a obezity u detí aj v dospeljej populácii, pričom v roku 2013 sa nadváha vyskytovala u 42 miliónov detí do päť rokov a v roku 2010 bolo na svete 500 miliónov ľudí s obezitou;
- f) dietetické rizikové faktory spoločne s nedostatočnou fyzickou aktivitou tvoria hlavnú príčinu takmer 10% všetkej chorobnosti a invalidity.

Spoločná vízia pre celosvetovú akciu zameranú na odstránenie všetkých foriem podvýživy

13. Potvrdzujeme, že:

- a) odstránenie podvýživy vo všetkých jej podobách je imperatívom zo zdravotných, etických, politických, sociálnych a ekonomických dôvodov, s osobitným zameraním sa najmä na potreby detí, žien, starých ľudí, osôb s telesným postihnutím, iných zraniteľných skupín ako aj ľudí postihnutých humanitárnymi krízami;
- b) politiky v oblasti výživy by mali podporovať pestrú, vyváženú a zdravú stravu vo všetkých obdobiach života. Osobitnú pozornosť treba venovať najmä prvým 1 000 dňom života, od začiatku gravidity až po dovŕšenie druhého roka života, ťarchavým a dojčiacim ženám, ženám v reprodukčnom veku a adolescentným dievčatám, a to propagovaním a podporovaním dostatočnej starostlivosti a dobrých zvyklostí pri kŕmení, vrátane výlučného dojčenia počas prvých šiestich mesiacov života a jeho pokračovaním až do dvoch i viacerých rokov s primeraným ohľadom na vhodné dokrmovanie. V predškolských a školských zariadeniach a vo verejných inštitúciách by sa mala propagovať zdravá výživa a v rodinách by sa mali propagovať zdravé stravovacie návyky;
- c) cestou prierezových a koherentných politík, programov a iniciatív, vrátane sociálnej ochrany, zameraných na riešenie mnohorakých problémov súvisiacich so zlou výživou treba podporovať koordinovaný postup rôznych hráčov naprieč všetkými relevantnými sektormi na medzinárodnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých komunit zameraný na podporovanie trvalo udržateľných potravinových systémov;
- d) potraviny by sa nemali používať ako nástroj politického alebo hospodárskeho nátlaku;
- e) nadmerné kolísanie cien potravín a poľnohospodárskych komodít môže mať nepriaznivý dosah na potravinovú bezpečnosť a treba lepšie monitorovať a riešiť riziká, ktoré s ním súvisia;
- f) zlepšenie stravovania a výživy si vyžadujú relevantné legislatívne rámce upravujúce bezpečnosť a kvalitu potravín, vrátane primeraného používania agrochemikálií, najmä prostredníctvom účasti na činnostiach Komisie Codex Alimentarius zameraných na vypracovávanie medzinárodných noriem upravujúcich bezpečnosť a kvalitu potravín, ako aj na zlepšovanie informovanosti spotrebiteľov, pričom v zmysle odporúčaní rezolúcie WHA63.14 sa treba vyhýbať neprimeranému marketingu a neprimeranej propagácii potravín a nealkoholických nápojov zameraných na deti;
- g) je potrebné zlepšovať výživové údaje a ukazovatele, ako aj kapacitu všetkých krajín, najmä rozvojových, na zhromažďovanie a analyzovanie údajov a treba tieto krajiny v týchto činnostiach podporovať s cieľom prispievať k účinnejšiemu dohľadu, tvorbe politiky a zodpovednosti v oblasti výživy;
- h) je potrebné posilňovať postavenie spotrebiteľov cestou zlepšených zdravotných a výživových informácií založených na dôkazoch, ako aj cestou vzdelávania a umožniť im

tak informované rozhodovanie sa ohľadom konzumácie potravinárskych výrobkov vedúcich k zdravým stravovacím návykom;

- i) národné zdravotné systémy by mali integrovať výživu spoločne so zabezpečovaním prístupu k integrovaným zdravotníckym službám prostredníctvom trvalej starostlivosti, vrátane podporovania zdravia a prevencie ochorení, liečby a rehabilitácie a mali by prispievať k znižovaniu rozdielov cestou riešenia osobitných výživových potrieb a zraniteľných miest rôznych skupín obyvateľstva;
- j) politika v oblasti výživy a v ďalších oblastiach by mala venovať osobitnú pozornosť ženám a posilňovať postavenie žien a dievčat a prispievať tak k dosahovaniu úplného prístupu žien k sociálnej ochrane a k zdrojom, vrátane okrem iného prístupu k príjmu, pôde, vode, finančným prostriedkom, vzdelávaniu, odbornému vzdelávaniu, vede a technike a k zdravotným službám, čím by sa podporili potravinová bezpečnosť a zdravie;

14. Uznávame, že:

- a) medzinárodná spolupráca a oficiálna rozvojová pomoc v oblasti výživy by mali podporovať a dopĺňať podľa okolností národné stratégie, politiky, programy a iniciatívy dohľadu pre oblasť výživy;
- b) postupné uplatňovanie práva na dostatočné množstvo potravín v kontexte národnej potravinovej bezpečnosti sa podporuje prostredníctvom trvalo udržateľných, spravodlivých, vo všetkých prípadoch dostupných, odolných a rozmanitých potravinových systémov;
- c) zlepšenie výživy si vyžaduje najmä kolektívnu akciu, ktorá si zasa vyžaduje spoluprácu medzi vládami, súkromným sektorom, občianskou spoločnosťou a spoločenstvami;
- d) pre potravinovú bezpečnosť a výživu sú dôležité nediskriminačný a bezpečný prístup k zdrojom a ich využívanie v súlade s medzinárodným právom;
- e) potravinárske a poľnohospodárske systémy, vrátane rastlinnej výroby, živočíšnej výroby, lesného hospodárstva, rybného hospodárstva a akvakultúr sa musia riešiť komplexným spôsobom prostredníctvom koordinovaných verejných politík a so súčasným zohľadňovaním zdrojov, investícií, životného prostredia, ľudí, inštitúcií a procesov ktorými sa vyrábajú, spracúvajú, uskladňujú, distribuujú, pripravujú a konzumujú potraviny;
- f) rodinní poľnohospodári a maloroľníci, najmä ženy farmárky, hrajú významnú úlohu pri odstraňovaní zlej výživy a mala by sa im poskytovať podpora cestou integrovaných a podľa okolností viacodvetvových verejných politík, ktorými by sa zvyšovali ich výrobné kapacity a príjem a zvyšovala by sa ich odolnosť voči nepriaznivým okolnostiam;
- g) vojny, okupácie, terorizmus, občianske nepokoje a prírodné pohromy, vypuknutie ochorení a epidémií, ako aj porušovanie ľudských práv a nevhodné sociálne a ekonomické politiky mali za následok desiatky miliónov utečencov, vysídlenecov, vojnou ovplyvnených nebojujúcich civilistov a migrantov, čo sú z hľadiska výživy najzraniteľnejšie skupiny. Zdroje určené na nápravu a starostlivosť o tieto skupiny sú často mimoriadne nedostatočné a nedostatočnosť výživy je celkom bežná. Všetky zodpovedné strany by mali spolupracovať pri zabezpečovaní bezpečného a včasného prístupu a ďalšej distribúcie potravín a zdravotníckych potrieb ľuďom v núdzi, ktoré by zodpovedali presvedčeniu, kultúre, tradíciám, stravovacím návykom a preferenciám

osôb a boli by v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, medzinárodným právom, medzinárodnými záväzkami a s Chartou OSN;

- h) pri boji s podvýživou má zásadný význam zodpovedné investovanie do poľnohospodárstva¹, vrátane malých farmárov a rodinného poľnohospodárstva, ako aj do potravinárskych systémov;
- i) vlády by mali poskytovať ochranu spotrebiteľom, najmä deťom, pred nevhodným marketingom a nevhodnou propagáciou potravín;
- j) zlepšenie výživy si vyžaduje zdravú, vyváženú, rôznorodú stravu a tam, kde je to vhodné aj tradičné potraviny, ktoré spĺňajú výživové požiadavky všetkých vekových skupín a všetkých skupín s osobitnými výživovými požiadavkami s vyhýbaním sa nadmernému príjmu nasýtených tukov, cukrov a soli/sodíka s vylúčením okrem iného aj prakticky všetkých trans-nasýtených tukov;
- k) potravinové systémy by mali zabezpečovať celoročný prístup k potravinám tak, aby pokrývali výživové požiadavky ľudí a podporovali zdravé stravovacie návyky;
- l) potravinové systémy musia prispievať k prevencii a riešeniu infekčných ochorení, vrátane zoonóz a musia sa zaoberať aj rezistenciou mikroorganizmov;
- m) potravinové systémy, vrátane všetkých ich zložiek od produkcie, spracovávania a distribúcie, by mali byť trvalo udržateľné, odolné a účinné pri zabezpečovaní pestrejších potravín spravodlivým spôsobom, s primeraným ohľadom na vyhodnocovanie dosahov na životné prostredie a zdravie;
- n) straty potravín a plytvanie nimi prostredníctvom potravinového reťazca by sa mali obmedziť, čo by malo prispieť k potravinovej bezpečnosti, výžive a trvalo udržateľnému rozvoju;
- o) systémy Organizácie spojených národov, vrátane Výboru pre svetovú potravinovú bezpečnosť, ako aj medzinárodné a regionálne finančné inštitúcie by mali účinnejšie spolupracovať, čím by podporili podľa okolností medzinárodné alebo regionálne úsilie a posilnili by medzinárodnú spoluprácu a rozvojovú pomoc zameranú na zrýchlenie pokroku pri riešení podvýživy;
- p) podujatie EXPO MILANO 2015, venované "nakŕmeniu planéty, energii pre život" poskytne okrem iných relevantných fór a podujatí možnosť na zdôraznenie významu potravinovej bezpečnosti a výživy, na zvýšenie povedomia verejnosti, podporenie diskusií a zviditeľnenie výsledkov ICN2.

Závazok na akciu

15. Zaväzujeme sa na:

- a) celosvetové odstránenie hladu a zabránenie všetkým podobám nedostatočnej výživy, najmä podvýžive, zakrpateniu, chradnutiu, podváhe a nadváhe u detí do piatich rokov života a okrem výskytu iných deficiencií aj výskytu mikrovýživových zložiek a anémie u žien a detí; zaväzujeme sa tiež na zvrátenie trendov vedúcich k nadváhe a obezite a na znižovanie záťaže neprenosných ochorení súvisiacich so stravou u všetkých vekových skupín;
- b) zvyšovanie investícií do účinných zásahov a akcií namierených na zlepšenie stravovania a výživy ľudí, vrátane stavov núdze;

---

¹Výraz poľnohospodárstvo zahŕňa rastlinnú výrobu, živočíšnu výrobu, lesné hospodárstvo, rybné hospodárstvo a akvakultúry

- c) zlepšenie trvalo udržateľných potravinových systémov cestou rozvoja koherentných verejných programov, od výroby až po spotrebu a naprieč relevantnými sektormi tak, aby sa zabezpečil celoročný prístup k potravinám spĺňajúcim potreby ľudí v oblasti výživy, a aby sa zabezpečila podpora bezpečnej a rozmanitej strave;
  - d) zvýšenie váhy potravy v rámci relevantných národných stratégií, politík, akčných plánov a programov a zodpovedajúce zosúladenie národných zdrojov;
  - e) zlepšenie výživy posilnením ľudských aj inštitucionálnych kapacít zameraných na riešenie všetkých podôb nedostatočnej výživy, okrem iného aj prostredníctvom relevantného vedeckého a spoločenského a ekonomického výskumu a vývoja, inovácií a transferu príslušných technológií na základe vzájomne dohodnutých podmienok;
  - f) posilnenie a uľahčenie príspevkov a krokov všetkých zainteresovaných strán namierených na zlepšenie výživy a podporovanie súčinnosti v rámci krajín a naprieč krajinami, vrátane spolupráce na osi sever-juh, na osi juh-juh a trojstrannej spolupráce;
  - g) vypracovanie politík, programov a iniciatív zameraných na zabezpečenie zdravého stravovania počas celého života, počnúc od počiatočných štádií života až po dospelosť, vrátane osôb s osobitnými stravovacími potrebami, pred graviditou a po jej skončení, najmä počas prvých 1000 dní života, na propagáciu, ochranu a podporu výlučného dojčenia počas prvých šiestich mesiacov života a jeho pokračovania až do dvoch i viacerých rokov s primeraným ohľadom na vhodné prikrmovanie, zdravé stravovanie v rodinách a školách počas detstva, ako aj iného špecializovaného stravovania sa;
  - h) zlepšenie postavenia ľudí a vytvorenie prostredia umožňujúceho informovaný výber potravinárskych výrobkov pre zdravé stravovacie návyky a vhodné postupy pri zabezpečovaní výživy dojčiat a malých detí prostredníctvom zlepšených zdravotných a výživových informácií a vzdelávania
  - i) implementáciu záväzkov obsiahnutých v Deklarácii prostredníctvom Rámca pre akciu, čo tiež prispeje k zabezpečeniu zodpovednosti a monitorovania pokroku dosahovaného v rámci celosvetových cieľov v oblasti výživy;
  - j) riadne zváženie zapracovania vízie a záväzkov obsiahnutých v tejto Deklarácii do programu ďalšieho rozvoja po roku 2015, vrátane možného súvisiaceho celosvetového cieľa.
16. Vyzývame Organizáciu Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) a Svetovú zdravotnícku organizáciu (WHO), aby v spolupráci s inými agentúrami, fondmi a programami OSN ďalšími medzinárodnými organizáciami poskytovali národným vládam na základe ich požiadania podporu pri vypracovávaní, posilňovaní a zavádzaní ich politík, programov a plánov zameraných na riešenie mnohorakých výziev, ktoré predstavuje nedostatočná výživa.
17. Odporúčame Valnému zhromaždeniu Organizácie spojených národov aby schválilo Deklaráciu ICN2, ako aj Rámec pre akciu, ktoré poskytujú vládam na použitie súbor dobrovoľných politických opatrení a stratégií, a aby v rámci existujúcich štruktúr a dostupných zdrojov zvážilo vyhlásenie Desiatročia akcie pre výživu na obdobie rokov 2016 až 2025.